

בקעת הנזירים

עונה מומלצת: כל השנה

התאמה: לכל המשפחה

קושי מסלול: קל מאוד

אורך מסלול: כמה שרוצים. אפשרי גם באופניים

משך מסלול: שעה וחצי ויותר

הגעה ממחלף בן שמן: נסיעה בכביש ירושלים ת"א לכיוון ירושלים. במחלף בן-שמן פונים לעבר מודיעין, כביש מס' 443. כעבור חצי קילומטר פונים ימינה לכפר דניאל. כמה מאות מטרים לפני הכניסה לשוב ישנה פנייה שמאלה של דרך עפר טובה המסומנת בסימון שבילים שחור.

מפה: מפת סימון שבילים מס' 9, "מבואות ירושלים".

(מהדורה אחרונה ומעודכנת ביותר הודפסה בשנת 2006)

ציוד נדרש: נעלי הליכה, מים, במידה שרוצים להיכנס למערות – פנסים.

הדרך המסומנת שחור מתעקלת דרך יער בן שמן ולמעשה חוצה את כולו ממערב למזרח. היעד הוא "בקעת הנזירים", המכונה גם ביר א-שאמי. לאורך כל הדרך ישנו שילוט ברור של הקק"ל. בנקודה מסוימת יש לפנות ימינה בשביל שסימונו כחול, אך מכיוון שגם פנייה זו משולטת בכיתוב, אין צורך של ממש לעקוב אחר גוון סימון השבילים.

את 'עמק הנזירים', ניתן לזהות על פי המצוק הגדול הנמצא בגבולו הדרומי. המצוק מתגלה מדרום (צד ימין). בתחתיתו מערות חצובות וסמוך בשני עצי שיזף גדולים, הצומחים בבידוד מכל יתר עצי האורן הנטועים. המערות במצוק הקטן הן ככל הנראה מערות טבעיות שהועמקו בימי קדם לצורכי מגורים. בתקופה הביזנטית הן שימשו כמעון לנזירים ולעולי רגל ומכאן שמו של העמק כולו.

בתקופה העות'מאנית זכתה המערה הגדולה במצוק בכינוי "מערת האסירים" (אל-חביס), כנראה בשל אגדה כלשהי שנכרכה בה. למען האמת, המערה אינה אפלה ונסתרת, אלא גדולה ופתוחה וכיוון שיש בה אור גם אין כל צורך בפנס. במאמץ קל אפשר לטפס ולהיכנס אליה דרך חור שבסלע. מצד שמאל של פתחה יש מדרגות חצובות שבעזרתן קל לטפס. בירידה – אפשר גם לקפוץ אל מזרון ישן שבדרך כלל משהו נמצא מושלך מתחת לפתח, כנראה לצורך זה ממש. בתוך המערה חצובים כוכי שינה, ששימשו את יושבי המערה. מי שיחפש יוכל למצוא גם צלבים חרוטים, ככל הנראה מהתקופה שבה התגוררו כאן נזירים ביזנטיים. לא מן הנמנע שבתקופות קדומות יותר הסתתרו כאן המכבים בעוד הרומאים נעו בעמק בחיפוש אחריהם.

אל המערה נקשרת אגדה אודות התנא נחום איש גמזו, ממוריו של רבי עקיבא, שחי במאה ה-2 לספירה. מסופר שיום אחד, כשהיה בדרכו ללוד, הבחין בקרבת העיר בקבוצת חיילים רומים שחיפשו אותו, הוא מיד נכנס למערה.

יותם יעקבסון

הרצאות, צילום וכתביה, הדרכה בארץ
ולאורך נתיבי הסחר הקדומים באסיה

על פי האגדה, עכבישי האזור ארגו מסך צפוף של קורים וכיסו את פתח המערה (בדומה למדרש על אודות הנס שאירע לדוד, הנמלט מפני חמתו של שאול בעין גדי). החיילים שראו את הקורים היו בטוחים שאיש לא נכנס למערה, וכך ניצלו חייו.

מעט מערבית למערות (מימין כשעומדים עם הפנים למצוק) נמצאת מערת קבורה מפוארת. מעט קשה למצוא אותה, כיוון שרוב פתחה מכוסה בעפר, אך בהחלט כדאי להקדיש לחיפוש כמה דקות. בין המערה לשביל מתוח היום כבל חשמלי שנועד להרתיע בקר. הגם שנגיעה בו גורמת אי נוחות קטנה ולא יותר, מומלץ להקפיד שלא לגעת בו. הכניסה אל המערה מצריכה זחילה וכאן גם מומלץ להצטייד בפנס. הפתח מעל הכניסה למערה ניתן לראות גם כיום זכר לגמלון מגולף ובתוכו דמות עיט הנושאת זר גדול, סמל נצח רומי. בתוך המערה ממתינה לנו הפתעה בדמות גומחות קבורה מפוארות שקשתות מעליהן ועיטורים במתכונת קורניתית. ביציאה מהמערה ניתן להמשיך אל חורבת זכריה הנמצאת במרומי הגבעה. במקום שרידי ישוב נוצרי עם שרידי מבנה כנסייה ואגן טבילה. ממרומי חורבת זכריה יש תצפית על הסביבה כולה.

מהמצוק ניתן ללכת גם אל עבר עץ השיזף מצפון. מעט מזרחית לו נמצאת בריכת אגירה גדולה שנועדה לאגום את מי הגשמים ולספק את צורכי התושבים ועוברי האורח. כיוון שבתחתית בריכת האגירה יש ציפוי טיח, גם כיום ניתן למצוא בה מים בעקבות ממטרים מקומיים.

מעמק הנזירים ניתן להמשיך מזרחה או צפונה. שתי הדרכים מובילות חזרה אל כביש 443 שממנו הנסיעה אל אתר 'קברות המכבים' קצרצרה.

עודכן בתאריך 1.10.2011

כל הזכויות שמורות © ליותם יעקבסון